

ПОЛІТИКА НАТО ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *Сьогодні важливість і роль Організації Північноатлантичного договору в просуванні гендерної рівності є неzapepечною: місія НАТО полягає в сприянні стабільному і тривалому миру, в якому гендерна рівність і розширення прав і можливостей обох статей є ключовими елементами. Метою є визначення основних принципів і методів формування гендерної політики Північноатлантичного альянсу, а також визначення напрямів і форм реалізації гендерної рівності в державах-членах НАТО. Увагу приділено програмним документам, які сприяли розумінню складного та комплексного характеру гендерної інтеграції.*
Ключові слова: НАТО, гендерна політика, гендерна рівність, гендерний аспект, країни-члени НАТО.

Abstract: *Today, the importance and role of the North Atlantic Treaty Organization in promoting gender equality is undeniable: NATO's mission is to promote a stable and lasting peace in which gender equality and the empowerment of both sexes are key elements. The purpose of this article is to determine the main principles and methods of forming the gender policy of the North Atlantic Alliance, as well as to determine the directions and forms of implementation of gender equality in NATO member states. Attention is paid to program documents that contributed to the understanding of the complex and complex nature of gender integration.*

Keywords: NATO, gender policy, gender equality, gender aspect, NATO member countries.

Вступ

Сьогодні значення та роль, яку відіграє Організація Північноатлантичного договору (НАТО) у забезпеченні гендерної рівності, не викликає сумнівів. Вона була створена у 1949 році для колективної оборони Західної Європи та Північної Америки відповідно до принципів статті 51 Статуту ООН. Місія НАТО полягає у сприянні стабільному і тривалому миру, в якому гендерна рівність і розширення прав і можливостей жінок і дівчат є ключовими. Альянс зобов'язується враховувати гендерну перспективу на всіх етапах своїх оперативних процесів, включаючи розробку політики і програм, планування, виконання, моніторинг і оцінку. Політика НАТО щодо гендерної рівності має довгу історію і має наступну структуру.

Основна частина

Питання гендерної політики у військовій сфері розглядалося у дослідженнях В. Кротікова, Л.Кримець, О.Дрозд, І. Грицай, Т. Марценюк, Л. Філяніної та інших. Більшість цих праць переважно стосувалися участі жінок у військовій справі як у національних, так і у світових арміях у різні історичні періоди. Однак на сьогоднішній день гендерні питання у військовому середовищі залишаються недостатньо дослідженими. Наразі НАТО налічує 32 члени: у 1949 році альянс заснували 12 країн-засновниць: Бельгія, Канада, Данія, Франція, Ісландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Велика Британія, США та Франція. Згодом до альянсу приєдналися Греція і Туреччина (рік вступу 1952), Німеччина (1955), Іспанія (1982), Чехія, Угорщина і Польща (1999), Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина і Словенія (2004), Албанія і Хорватія (2009), Чорногорія (2017) та Північна Македонія (2020) приєдналися до НАТО [3]. У 1961 році в Копенгагені відбулася перша зустріч жінок-офіцерів Альянсу, в якій взяли участь делегатки з Данії, Нідерландів, Норвегії, Великої Британії та США. На завершення зустрічі в Копенгагені делегати ухвалили резолюцію, яка передбачала проведення майбутніх зустрічей на регулярній основі. Відтоді старші офіцери-жінки НАТО організовували спеціальні зустрічі для обговорення статусу, організації, умов служби і можливостей

кар'єрного зростання жінок у збройних силах Альянсу. У 1973 році на конференції жінок-офіцерів НАТО в Брюсселі було створено спеціальний комітет з питань жінок у збройних силах НАТО. Делегати ухвалили резолюцію і погодилися, що жінки повинні бути доступні для працевлаштування на всіх спеціальностях, окрім бойових, які мають визначитися національною політикою. У 1976 році Комітет у справах жінок у збройних силах НАТО був офіційно визнаний Військовим комітетом НАТО. У 1998 році при Міжнародному військовому штабі було створено Бюро НАТО у справах жінок у збройних силах, яке з 2000 року перебуває при IMS.

Бюро у справах жінок надавало інформацію з питань гендеру і різноманітності та підтримувало роботу Жіночого комітету, якому в 2009 році Комітет у справах жінок у збройних силах НАТО доручив підтримувати виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 (UNSCR 1325) і пов'язаних з нею резолюцій, зокрема, з питань інтеграції жінок у збройні сили. Її було розширено для підтримки інтеграції перспектив [1]. Відтоді Комісія у справах жінок у збройних силах НАТО була перейменована на Комісію НАТО з гендерних перспектив (NCGP), а Управління у справах жінок у збройних силах НАТО - на Управління гендерних перспектив НАТО (NOGP). Комісія НАТО з гендерних перспектив є невід'ємним виміром розробки, впровадження, моніторингу та оцінки політики, програм та військових операцій, а також сприяє впровадженню гендерного підходу як стратегії врахування інтересів та досвіду жінок і чоловіків як невід'ємного виміру оцінювання. Консультуючи країни-члени, а також політичне і військове керівництво НАТО з гендерних питань і виконання Резолюції РБ ООН 1325 і пов'язаних з нею резолюцій, Комітет НАТО з гендерних перспектив робить свій внесок в оперативну ефективність відповідно до цілей і пріоритетів Альянсу. Серед інших обов'язків комітету - сприяння обміну інформацією між країнами-членами НАТО щодо гендерної політики і гендерних питань, забезпечення належної координації з гендерних питань зі структурою командування і штаб квартирою НАТО, міжнародними установами і організаціями, які працюють над інтеграцією гендерної перспективи у військові операції.

Кожна країна-член і країна-партнер НАТО має право призначити одного старшого офіцера (або цивільного еквівалента) для представництва в NCGP. Делегація повинна бути ознайомлена з останніми національними розробками у сфері гендерної інтеграції та інструментами гендерної інтеграції. Вони також повинні бути обізнані з політикою НАТО і національною політикою щодо виконання Резолюції РБ ООН 1325 і пов'язаних з нею резолюцій. 2009 року НАТО запровадила конкретні кроки щодо залучення військових структур НАТО до порядку денного з питань жінок, миру і безпеки, ухваливши нову Директиву стратегічного командування 040-. 001. Директива переглядалася двічі - у 2012 та 2017 роках. Версія 2017 року "Інтеграція Резолюції РБ ООН 1325 та гендерних перспектив у командні структури НАТО, включаючи захисні заходи у збройних конфліктах" стала значним кроком уперед у розумінні складного та комплексного характеру гендерного мейнстрімінгу. Вона передбачає чітку підзвітність, визначення відповідальних за імплементацію, підтримку радників та радниць з гендерних питань тощо. Директива встановлює загальну політику в цій сфері і поширюється на всі міжнародні військові штаби або інші організації, які співпрацюють з НАТО; містить стандарти поведінки для операцій і місій НАТО; має розглядати жінок як суб'єктів забезпечення сталого миру; має залучати на всіх етапах кризи і конфлікту; має і пропагує залучення жінок до участі в Доктрина інтеграції збройних сил НАТО AJP-01 також закликає до інтеграції гендерної проблематики на всіх етапах операцій НАТО. Зокрема, в ній зазначено, що гендерні перспективи повинні враховуватися на всіх етапах операцій НАТО і що чоловіки і жінки повинні брати в них рівну участь для досягнення повної імплементації Резолюції РБ ООН 1325.

Офіс Радника з гендерних питань (IMS GENAD) підпорядковується безпосередньо Генеральному директору Міжнародного військового штабу (DGIMS) і надає інформацію та консультації з гендерних питань, в тому числі щодо ефективного виконання Резолюції РБ ООН 1325 і пов'язаних з нею рішень. Вона також виконує функції секретаріату Комітету НАТО з гендерних перспектив (NCGP). До обов'язків Радниці з гендерних питань, серед іншого, входить сприяння діалогу з країнами-партнерами з відповідних гендерних питань; проведення брифінгів щодо основних етапів і стану гендерної інтеграції в Альянсі; надання відповідей на внутрішні і зовнішні запити на інформацію; національні гендерні програми, політику, в тому числі імплементацію Резолюції РБ ООН 1325 і пов'язаних з нею

резолюцій Збір та розповсюдження інформації від країн НАТО та країн-партнерів про національні гендерні програми, політику та процедури; зв'язок з міжнародними установами та організаціями, що займаються гендерними питаннями та інтеграцією гендерної перспективи у військові операції; розповсюдження рекомендацій Комісії НАТО з гендерних перспектив та інформації між країнами НАТО щодо гендерної політики та гендерних питань. сприяння обміну інформацією між країнами НАТО щодо гендерної політики та гендерних питань. НАТО і РСАП ухвалили початкову політику щодо імплементації Резолюції РБ ООН 1325 у 2007 році, а у 2010 році було узгоджено план дій; у 2012 році з метою посилення політики НАТО щодо гендерних перетворень було запроваджено посаду "Спеціального представника Генерального секретаря НАТО з питань жінок, миру і безпеки". У 2018 році на Брюссельському саміті глави держав і урядів НАТО ще більше посилили свої зобов'язання щодо ухвалення нової політики і плану дій щодо жінок, миру і безпеки. Політика НАТО/РСАП щодо жінок, миру і безпеки¹ (ЖМБ) була узгоджена і схвалена главами держав і урядів НАТО. Ця політика підтверджує зобов'язання НАТО і її партнерів сприяти виконанню Резолюції Ради Безпеки ООН щодо ЖМБ, зробивши цю політику невід'ємною частиною своєї повсякденної діяльності як у цивільних, так і у військових організаціях.

Нова політика ґрунтується на трьох керівних принципах: інтеграція, інклюзивність і добросесність. Досягнення гендерної рівності має ґрунтуватися на ефективних практиках гендерного мейнстрімінгу і розглядатися як невід'ємна частина політик, програм і проектів НАТО. Досягнення гендерної рівності вимагає визнання того, що усі політики, програми і проекти впливають як на жінок, так і на чоловіків. Представництво жінок в НАТО і національних збройних силах має важливе значення для підвищення ефективності і успіху НАТО буде прагнути до збільшення участі жінок на всіх рівнях в усіх місіях Міжнародного військового штабу і Міжнародного секретаріату. Системна нерівність буде усунена для забезпечення справедливого і рівного ставлення до жінок і чоловіків в Альянсі. Відповідальність за всі зусилля з підвищення обізнаності та імплементації Порядку денного буде визначена пріоритетною відповідно до міжнародних рамок. З 2021 року Ірен Феррін є Спеціальною представницею Генерального секретаря НАТО з питань жінок, миру та безпеки. Одним з головних пріоритетів Ірен Феррін є сприяння виконанню Плану дій НАТО - Ради євроатлантичного партнерства (РСАП) щодо жінок, миру та безпеки на 2021-2025 роки, який був офіційно затверджений міністрами оборони країн-членів НАТО 22 жовтня 2021 року.

Новий План дій підтримує зобов'язання Альянсу, підтвержене на Брюссельському саміті 2021 року, щодо подальшого просування гендерної рівності та інтеграції гендерної перспективи в усю політичну, цивільну і військову діяльність НАТО - від політики і планування до тренувань і освіти, місій і операцій. Забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат, чоловіків і хлопців у сфері безпеки та оборони, незалежно від статі, раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, є завданням не лише держав, а й національного законодавства, що гарантує права людини. Це також виклик для міжнародних організацій, які беруть участь у формуванні та вдосконаленні механізмів. Важливо впроваджувати кращий міжнародний досвід, контролювати дотримання та реалізацію цієї політики та сприяти сталому розвитку в усьому світі. Україна є одним з найактивніших партнерів Альянсу у просуванні програми "Жінки. Мир. Безпека" та інтеграції гендерної перспективи у сферу безпеки і оборони. В Україні створено та активно працює Представництво НАТО. Угода між Урядом України та Організацією Північноатлантичного договору про заснування Представництва НАТО в Україні була підписана у вересні 2015 року і набула чинності у березні 2016 року. Представництво НАТО в Україні складається з Офісу зв'язку НАТО та Центру інформації та документації НАТО. Центр інформації та документації НАТО в Україні був створений у Києві в 1997 році, напередодні підписання Хартії Україна-НАТО, основоположного документа відносин між НАТО та Україною. Його завданням було інформування української громадськості про НАТО та переваги партнерства між Україною та Альянсом. Офіс зв'язку НАТО в Україні було відкрито у квітні 1999 року. Його відкриття підтвердило високий рівень відносин між Україною та НАТО. Метою його діяльності є сприяння участі України в програмі "Партнерство заради миру", максимальне використання можливостей, які надає цей механізм, а також поглиблення співпраці між НАТО та

українськими державними установами в рамках Річної національної програми. Місія разом з українськими партнерами реалізує програми та проекти, спрямовані на забезпечення гендерної рівності, зокрема в секторі безпеки та оборони.

Висновок

Організація Північноатлантичного договору (НАТО) відіграє важливу роль у просуванні стабільного і тривалого миру, ключовим елементом якого є гендерна рівність. Гендерні перспективи беруться до уваги на всіх етапах оперативного процесу: розробка політики і програм, планування, виконання, моніторинг і оцінка. Політика НАТО щодо гендерної рівності має довгу історію, добре структурована і базується на трьох керівних принципах: інтеграція, інклюзивність і цілісність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гендерні перспективи в Збройних силах НАТО, 22 серпня 2019 р. Gender perspectives in NATO Armed Forces. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_101372.htm (дата звернення:20.03.2024).
2. Жінки, мир, безпека: інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства оборони і Генерального штабу Збройних Сил України. Київ, 2016. 36 с.
3. Країни-члени НАТО. Організація Північноатлантичного договору. URL:https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_52044.htm (дата звернення:22.03.2024).

Затхій Вікторія Віталіївна-студентка групи СМ-22Б,факультет будівництва,цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет , м. Вінниця, e-mail: zatkhiy05@gmail.com.

Науковий керівник: **Корнієнко Валерій Олександрович** – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри соціально-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: valkorney1958@gmail.com

Zatkhiy Viktoriya Vitaliyvna- student of the СМ-22В group, Faculty of Construction, Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: zatkhiy05@gmail.com. Supervisor: **Kornienko Valerii** – Dr. of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: valkorney1958@gmail.com .